

Марк Лукич Кропивницький і Надежда Васильевна його жінка, шлють Вам, з дружиною Вашою й сімьею вітання й бажання всього доброго і жаданого в житті і просять пробачення, що від'їздять, не побачившись на розлученні, бо дуже скучили за дрібною дітворою, котра вже очі прогляділа, виглядаючи з того хутора, що Затишком зветься.

Досилаю Вам твори: „Блакитна троянда“, „Звичайна річ“ і „Не зрозуміли“.

З щирим серцем і подякою

М. Кропивницький.

21 феврала 1900 р.

Одесса.

Многоуважаемый Михайло Хведорович! Я таки наважився їхати у Київ. Як що можна, завірте синові моему копію п'єси: „Нашествіє варварів“, він посила її одному українському антрепренерові. Будь ласка дайте мені заміточку: у яким році Ви видали мій „Збірник творів“ й в яким році надрюкована Рада, у котрій міститься: „Не судилось“.

З великою пошаною *М. Кропивницький.*

13 ноября 1901 р.

Одесса.

2-X-906 г. X. Затишок

Ст. Староверка. Харьк. Балаш. ж. д. (Ю.-З.).

Високоповажаний Добродію Михайло Хведоровичу!

Мабуть так вже мені на роді написано раз-у-раз не догожать, коли не людям, то цензурі. „Розгордіяш“ ще у Марту місяці звернуло мені Главне Управленіє по ділам печати, з надписом: „к представлению признана неудобной“. Подержав я її у руках, повертів, хотів переробить, а потім, як згадав, скільки мене били і земляки і чужинці за ті перероби хоч-би „Олесі“, чи „Дві сім'ї“, „Титарівна“, „Конон Блискавиченко“... короче кажучи, ні жодна моя п'єса, окрім: „Чмиря“, „Пісні в лицах“ та „Дурисвітки“ — не минула червоного оливця... Взяв та й одіслав її Володимирові Павловичу¹⁾, щоб надрюкував в „Киевській Старині“,

¹⁾ Науменко, редактор журналу „Киевская Старина“.

ото-ж він і надрюкував її. Оце й казці кінець. „Скрутну добу“ я вже не посилав до цензури, а віддав до „Рідного краю“. Там її спобігла напасть — відбитки сконфісковано і скоро мене потягне Харківська Суд. Палата к одвіту, кажуть, що ніби-то вже діло у прокурора, але я ще звістки певної не маю. Оце не казка, а приказка до другої моєї твори.

Д. Дмитрієв¹⁾ пише мені: „будемо одбріхуватись“.

Написав я і третю п'єсу та вже держу її під сукном... Зараз почав перелицьовувати декотрі твори Шекспіра на наську мову, звичайно, з російської, бо чужоземних мов не втну. Вже перелицьовав Отелло. Давно я читав перевод П. О. Куліша, котрий, на мою думку, переведений дуже тяжкою мовою, не коновою (сценічною), може колись комусь моє перелицьовання й знадобається. Приймаюсь за Шейлока.

Я цілком здоровий, тільки вуха мої одняли у мене на віки суфлера. Тепер занявся садовою, городиною, бджільництвом, виноградом, кукурузою і т. д. Инколи кличуть мене: в Харків, в Куп'янськ, в Ізюм — грать або читать, з добродійною метою, і я не зрекаюсь.

За книжку, якщо пришлете, буду Вам надто вдячний.

Кликали мене на гастролі до Петербургу і в Москву, але кидати в хуторі сім'ю в таку годину — не зручно. Хвалити бога, мене ще не зачіпають, хоч іноді потрошку щіпають: то копу хліба стягне, то скільки копиць сіна, або в лісі вируба 3—4 дубка, вкраде два вулика бджіл... Але це й раніш траплялось. Діти мої живуть в хуторі. Старша ще торік скінчила 8 клас, поїхала торішню зиму в Париж вчитись співать та простудилась там і на Різдво мусила вернутись; тепер важиться їхати в Петербург. Хлопець що-года держить екзамен при реальнім, вже видержав у 5-й клас (йому ще тільки 13 років), але що года ваканції брак. Дівчатко 11 год, лагодиться до 3-го класу і теж дома; а жінка гоїть бабів, котрі іноді просять і поворожить: чи не вгада вона, хто вкрав сувій полотна. Ліки і ворожба нерозрізно існують в селі.

Діти мої на гулянках завели собі школку і вчать дітвору хутірську, чоловіка з 8-м. Тут багато хуторів, а школи дасть біг. Хотів-би завести у себе школу, і помешкання є — дом

¹⁾ Редактор-видавець журналу „Рідий край“.